

העיר סופרֶכְסִיל

מאת: יאנוש קורצ'אק, כתבים ו', עמ' 61-64

תרגום: אורי אורלב

כפי שהשם יוצא־הדפן מורה, העיר סופרֶכְסִיל שוכנת באַמְרִיקָה. זוהי עיר גדולה, מאַכְלָסֶת, עלִיזה ומטפֶּשֶׁת.

עיר הזאת נמצאת על גדות נהר, אך לא נהר הויסֶלָה.

הנהר הזה זורם מן ההרים הגבוהים לים, ולא בפיוון ההפוך, והעיר גדולה, מאַכְלָסֶת ומטפֶּשֶׁת.

בסופרֶכְסִיל, כמו בכל עיר גדולה ומטפֶּשֶׁת, מתגוררים תושביה. בסופרֶכְסִיל תושבים גדולים וקטנים, ידועים ואלמונים, שחֶצְנִים – וגם פֶּאֶלָה שְׂנֵדְמָה להם שסופרֶכְסִיל איננה עיר מטפֶּשֶׁת, ושסופרֶכְסִיל היא דוֹקָא עיר חֶכְמָה, ושסופרֶכְסִיל היא בכלל עיר שמתר לכנותה בשם "עיר", וכך גם נָאָה וְנָאָה.

אם לא אכפת לכם, ההבדל בין עיר לשלפוחית הוא בכך ששלפוחית נפוחה, והעיר לא; ששלפוחית צפה על־פני הים או בתעלת נקוז, ולא אכפת לה, והעיר לא; ששלפוחית אפֶּשֶׁר לתלות על חבל, והעיר – לא; ששלפוחית אין תזמורת פילהרמונית ואפֶּשֶׁר למלא אותה באפונים ולקשר אותה לזנבו של חתול; והיא נבדֶּלֶת עוד מעיר בכך שעל העיר מטלות חובות תרבותיות, שעליה למלאן ואמנם היא ממלאת אותן. היא מיצרת דעת־קהל, יש לה דעה משלה בענינים פְּלִיִּים ומקומיים, דעה בעלת ערך שיש להתחשב בה.

אם לא אכפת לכם, עיר שהיא אך ורק נפוחה – נו, זאת באַמְתֵּי אֶךְ ורק סופרֶכְסִיל.

אני מצטער בגללכם, אתם כלכם, שאינכם מכירים את העיר־השלפוחית הזאת.

עד כמה שהיא משתדלת, מתאמצת, מרימה את האף, עולה על קבים, עושה כמיטב יכלתה כדי שיבחינו בה, שהעולם ידע על קיומה של סופרֶכְסִיל שיש בה קרקס, אוֹפֶּרְטָה ועתונאים, שהיא סופרֶכְסִיל היודעת מה זה מדע, ויודעת מה זאת אַמְנוּת, ויודעת מהי הצייליזציה, ויודעת מה זה בעיות חברתיות.

שימו לב...

סופרֶכְסִיל מזמינה: טנורים שחֶקִים, מנצחים שִׁיִּצְאוּ מן המחזור, גלופות משמשות לכתבי־עת מאזרים, ססמאות פילנתרופיות שִׁיִּצְאוּ מן האֶפְנָה, סחורות דהויות לפי מטר מתצוגות של חלונות ראונה של חנויות בפריס והעיר משלמת תמורתם בִּיד רֶחֶבָה, מתוך הכרת ערך עצמה, פִּיִּאָה לסופרֶכְסִיל, בהנאה, ומתוך פניק עצמי, טופחת לעצמה על כרסה ומתלקקת כשהיא מתבוננת בחותם העופרת המחורר ולוחשת מתוך שֶׁכָּרוֹן חושים: "מחור־לאָרֶךְ, אַמְתֵּי מחור־לאָרֶךְ", ומטביעה אפלו על כפתורים ונעלים מתוצרת מקומית את הכתבת הפאגית: ...Parie או Paris...

סופרֶכְסִיל רוצה, היא רוצה בכל הכנות, אבל המסכנה אינה יודעת ואינה מסגֶּלֶת, או אפלו גרוע יותר: יודעת לא נכון ונדמה לה שהיא מסגֶּלֶת.

אם לא אכפת לכם, הנה, מה שקורה.

סופרֶכְסִיל יודעת שבכל עיר גדולה צריכים להיות אנשים גדולים. מה עושה סופרֶכְסִיל? ובכן: פותחת בחפשיים. מחפֶּשֶׁת, מחפֶּשֶׁת, מחפֶּשֶׁת, תחלה בין הרוזנים, אחר־כך חצי סנטימטר חברתי נמוך יותר, עוד חצי סנטימטר נמוך עוד יותר, ולבסוף היא מוצאת. תופסת אותו בדשי הפראק וקוראת:

– אתה גדול.

ישראל קורצ'ק קורצ'אק
اسرائيل تقرا كورتشاك

הטָרַף מתפלא תחלה או נדהם, או אפלו מבהל, ברגע הראשון הוא מנסה להשתחרר, נלחם על נפשו, מתחנן, משביע, מסתתיר. שום דבר לא עוזר. – אתה גדול וגמרנו. עליך להיות גדול וסוף פסוק.

והטָרַף הופך להיות גדול לעתים קרובות שלא באשמתו, ולא יעזר לו שום דבר. עד שניאמין בך בעצמו, וניאמין עד כדי כך שהוא מתמלא פעם, פעם גדול, כאשר מישהו אומר לו שזה רק בצחוק, אך ורק לטובת המונגים. הוא יכול להיות ישר, ואינו צריך להתנחם יותר מדי ברצינות לגדלתו, שהרי זה רק זמני.

בשיטה דומה, פחות או יותר, יצרה לה העיר מוסיקאים גדולים, אנשי כספים גדולים, פובליציסטים, פטרוני אמונות ובקלל ממחי הגינה, פילנתרופים, סופרים וכך עד בלי די.

ומה הלאה?

אחר-כך, רבותי, קרה דבר נורא ולא צפוי כביכול. ובכן, כל הגדולים עשו אגדה אחת, הגיעו להסכם וחתמו ביניהם חוזה כדלהלן:

– אנחנו, החתומים מטה, מתחייבים לתמוך בתהלתו של כל אחד מאתנו באמצעות קשרים, כסף ומעשי תרמית, כדי למנוע מכל אחד אחר, שלא נראה לנו, להגיע למעמדנו גם אם הוא מכשר באמת, עצמאי או מלמד. לא רק שלא נתמוך בו, אלא נשתדל להזיק לו בסתר או בגלוי בכל האמצעים שאינם מגדרים כפילייס, להתעלם ממנו או לאיים עליו, להוציא מן החברות שלנו, מן האגודות ומן המוסדות שלנו; לא להניח לו להשמיע את קולו באסיפותינו או בכתביעת שלנו; למנוע ממנו כל עבודה מכניסה, במיוחד סנקורה [משורה המכניסה שכר טוב ושאונה כרוכה כמעט בעבודה או באחריות כלשהי]; לרדת לחייו מבחינה מוסרית וכלכלית. על כל מעמד חדש למעמד של "גדול" להתחייב תחת איום בענשים האיומים והחמורים ביותר, שאינם מעשה פלילי, ללכת אתנו יד ביד; לפחות להשתחוות לפנינו אפים ארצה, וככל שיעשה זאת נמוך יותר, כן ייטב. מעמד "גדול" יכול להיות אך ורק אדם שה"טבע הכל-יכול" העניק לו פחות רוחניות ותבונה מאשר לכל אחד מאתנו.

אני טוען: ההסכם הזה היה בבחינת פרענות נוראה, אבל למי? לא לתושבי סופרסקיל, מפני שאלה קראו והאמינו במערכת העתונות שעמדה לשרותם של הגדולים הארעיים. הפרענות לא פגעה בגדולים הארעיים ובמעמדיהם הרבים, ולא בעתונות שלהם. ההסכם הזה היה בינתיים בבחינת פרענות לגדולים האמתיים, שהתחילו להופיע אפלו בסופרסקיל. הם צצו בצורה הראויה לכל גנוי, כמובן לא במספר רב, רק יחידים, ובהתנדבות.

תחלה התנהל הכל פשוטה. האמתיים או שנפטרו במהירות מרעב, או נסגרו בבתיחולים לחולי נפש, או שבעצמם השמידו את יצירותיהם, או שלמדו לאט לאט להשתחוות אפים ארצה. סופרסקיל תפחה מרב אשר, שהרי אחת הוא לה אם אלה גדולים אמתיים או גדולים ב"צחוק", העקר שהעיר רשאית הייתה להקרא עיר שיש בה תזמורת פילהרמונית, עם טנורים שחקים, אך מחוץ-לארץ, ללא ספריה צבורית, שהרי אין בה תועלת, עם בתי קפה לפי הדגמה הוינאית ועם... הגדולים.

היום עובר על סופרסקיל רעד דאגה ראשון. עדין לא השתנה דבר; סופרסקיל היא עדין סופרסקיל כמקודם. עדין שולטים הגדולים "בצחוק", במקרה, באמצעות קשרים או בזכות גבם הגמיש ומחזיקים בידיהם את רברבה של העתונות בסופרסקיל ושולטים בדעת הקהל המנגלת, האסתמטית, הסובלת מקלקול קבה או הנוחרת מתוה שנה. אני אומר: עדין, למראית עין הכל בסדר, אבל אזו רגישה תבחין כבר בחריקות, תתפס המהומי התמרמרות, משהו מתרחש, רבותי... מה זה צריך להיות לעזאזל... לאן כל זה יוביל?

ישראל קורצ'אק קורצ'אק
اسرائيل تقرا كورنشاك

במיחד באַמנות... שם לעזאזל... איזה צגרים שאי־אפשר להחניק... איזה עתונאים, סופרים...
לעזאזל... למה כל זה יביא?

הקשאים נערמים מיום ליום... נזקקים כבר לפשרות, או... לעלוני פלסטר... זה וגם זה די לא
נעים... מוזל שבמדע שקט יחסי, אם פי אפלו כאן...! טוב שבחברות הגדולות... לא – אפלו
כאן... טוב שבמוסיקה... טפו! וגם כאן... בכל מקום... בכל מקום!...

שרפה, הצילוי! שרפה?... כמה יחידות כבוי אש מחזיקה סופר־כסיל? ... כל היחידות – קדימה!...
שרפההה!...

